

A person stands on a rocky shore, looking out at a misty lake. A large, dark shadow is cast across the sky above the water. The overall mood is somber and atmospheric.

OLOV SVEDDELID

En säljare är död

The background of the cover is a photograph of a person standing on a rocky shore, looking out at a misty lake. A large, dark shadow is cast across the sky, suggesting a large figure or object. The overall mood is somber and mysterious.

OLOV SVEDELID

En säljare är död

 SAGA
EGMONT

Olov Svedelid

En säljare är död

SAGA Egmont

En säljare är död

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 1967, 2020 Olov Svedelid och SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726420500

1. E-boksutgåva, 2020

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt med författaren.

Första kapitlet

— Det här är ju förskräckligt, jämrade sig disponent Eng, det är förfärligt.

— Lugna dig. Du tar ju i som om vi blivit bostadslösa. Eng vred sina händer.

— Jag hade uttryckligen sagt till fröken Bergström att beställa rum åt oss på Palace. Jag vet att jag hade gjort det. Och så blir det bortglömt. Det är förfärligt, upprepade han.

Jag såg mig omkring i rummet. Rummet var ljust och hemtrevligt, i trettitalsstil med ljusa björkmöbler och storblommiga tapeter. Rent och ombonat, ett rum för barndomsminnen.

— Det här går utmärkt, åtminstone för min del. Det är ju bara några nätter vi skall bo här. För resten är det centralare än Palace.

Eng var inte tröstad.

— För all del, men Herregud! Pensionat Hilda Andersson! Är det ett ställe det för försäljare på GOM?

Jag blev otålig.

— Är det fråga om övermänniskor? Tror du inte att killarna kan sova här?

— Men tänk på komforten, på anseendet, på prestigen!

Jag brydde mig inte om de bekymren. Jag borde ha varit tillräckligt länge på GOM för att inse, att prestigen var helig.

— För dig gör det ju inte så mycket, fortfor Eng, du är inte anställd hos oss och jobbar bara för oss någon månad till. Du kan förstå. Men dom andra...

— Du överdriver, svarade jag kort.

Ämnet var slutdiskuterat för min del.

— Sätt dig ner och prata om någonting trevligare medan jag gör mig i ordning.

Eng sjönk ner i en fåtölj med blankpolerade karmar, och jag började plocka ur min resväska och hänga in kläderna i garderoben. Han övergick motvilligt till ett annat ämne.

— Nå, börjar du få något grepp om reklamen? Har du hittat nya möjligheter?

Min uppgift på Global Office Machines, eller GOM som det för enkelhetens skull kallades, var den tillfällige reklammannens. Jag hade en reklam- och PR-byrå i Malmö, inte stor, en tecknare och en flicka förutom mig själv, men den gav hygglig avkastning. Jag hade träffat Eng på en middag, och han hade erbjudit mig att göra reklamjobb för GOM, en reklam som skulle riktas direkt till inköparna, och för att jag skulle kunna få den rätta erfarenheten hade han föreslagit, att jag skulle sälja firmans produkter några månader på fältet för att se exakt vilka synpunkter, som var de viktigaste för köparna. Visserligen hade jag varit tvungen att tacka nej till några andra uppdrag, men GOM var nerlusade med pengar och betalade efter mina förhållanden en furstlig summa. GOM var ett helamerikanskt företag med kontor i de flesta av världens länder utanför järnridån. Svenska huvudkontoret låg i Malmö och Bertil Eng var försäljningschef för räkne- och kopieringsmaskiner, de produkter som var aktuella i mitt fall. Jag hade aldrig förr varit ute på fältet och sålt, men tyckte det skulle vara en intressant erfarenhet att göra. Nu hade jag hållit på i några veckor och lärt mig maskinerna och varit ute på kundbesök med de vana försäljarna och efter konferensen var det meningen att jag skulle ut på egen hand.

— Jodå, svarade jag, det kommer så sakteliga. En del idéer har jag redan fått och när jag är färdig med

försäljningen tror jag nog att jag skall kunna presentera en ny form av reklam.

— Det är bra.

Eng tog av sig glasögonen och torkade dem eftertänksamt.

— Vad säger försäljarna, när du är ute med dom?

— Hur menar du?

— Vad säger dom om GOM?

— Är det skvaller du vill höra?

— O nej, ta det inte så, det menar jag naturligtvis inte.

Men det är ju bra för oss i företagsledningen att veta om någon har negativ inställning till Bolaget.

Två saker hade jag lärt mig under min korta tid hos GOM. Det första var, att om man blivit anställd på GOM, så hade man också blivit delaktig i en privilegierad himmel, alla meddelanden, alla tal, alla resonemang gick ut på att inympa en känsla av överlägsenhet mot de stackare som inte beskurits denna nåd; att skapa en mur mellan GOM:are och föraktliga "andra" i konkurrerande företag. Att säga "Addo" eller "Facit" räknades som svordomar. För de anställda på GOM hade utarbetats speciella levnadsregler, som Bolaget "förväntade" skulle åtföljas, hur var och en skulle vara klädd, från vilka färger på kläder som skulle undvikas till hur näsduken i bröstfickan skulle vara vikt. I levnadsreglerna återfanns också moraliska aspekter, som kunde vara hämtade ur en scouthandbok. En GOM:are missbrukade inte sprit, en GOM:are ljög inte för kunder eller bolagsledning, en GOM:are var alltid ett föredöme, en GOM:are var hänsynsfull, artig, trevlig, omdömesgill, måttlig, lugn, initiativrik, arbetsam, noggrann och alltid redo att göra sitt yttersta för Bolaget. Jag hade skrattande frågat Eng, om någon verkligen tog detta på allvar och han hade förtrytsamt svarat, att det skulle man göra, för sitt eget bästas skull. "Systemet har skapat ett framgångsrikt

företag och framgångsrika försäljare, eller hur”? hade han tillagt med triumferande logik. Bertil Eng var själv en produkt av systemet. Han hade tagit det på allvar från första dagen och arbetat sig fram till sin nuvarande position, som han ansåg steget under ärkeängeln Gabriel. Sinne för distans och ironi krävdes inte i GOM:arens andliga utrustning och saknades också hos Eng.

Det andra var företagets rädsla för kritik. All sådan, hur hovsamt den än framfördes, betraktades som kverulans och ovärdigt en anställd på GOM. Enligt företagets egen terminologi kallades den negativt tänkande och skrevs upp i anmärkningsboken och låg vederbörande i fatet vid kommande befodringsdiskussioner. Men i systemets natur låg också, att man ofta begärde att försäljarna skulle inkomma med kritik för att, som det hette, man naturligtvis inte var fulländade utan ville ha reda på bristerna. De erfarna visste då, att man först skulle komma med blomstrande och långa komplimanger över den utmärkta företagspolitiken och sedan på slutet foga in någon betydelslös detalj, t. ex. ”kanske man skulle kunna önska sig fler färger på maskinerna, men det har förstås ledningen redan tänkt på”, eller ”distrikten är små och skulle kanske kunna ökas, men å andra sidan blir ju bearbetningen desto intensivare”. Kritiken skulle vara så, att svaret måste bli en positiv bekräftelse på vad den kritiserande anfört. Detta kallades en öppen och sund debatt. Då jag varit ute med försäljarna hade jag funnit att steget var långt mellan teori och verklighet och jag hade hört åtskilligt, som skulle fått Eng's öron att skrumpna till katrinplommon, men jag hade ingen anledning att lämna ut någon.

— Nej, du behöver inte vara orolig. Alla är så stolta över att få jobba under dig.

Eng såg lättad ut och svarade allvarligt.

— Det bör dom också vara, för jag är anställd på GOM och det jag vill det vill också GOM.

Han kastade en blick på klockan.

— Jösses, är hon så mycket? Då måste jag ut till Arlanda och ta emot dom.

Han började jämra sig igen.

— Jag hoppas verkligen dom förstår rumsbristen i Stockholm. Jag vet att jag sa till fröken Bergström...

— Jaja, avbröt jag honom. Det är bäst att du skyndar dig, så att dom inte behöver stå och vänta därute också.

Han gick fram till spegeln och granskade noga sin bild. Rättade till några hårstrån, som vågat sig ur sin bana, knäppte bort ett dammkorn från den oklanderliga mörkgrå mohairkostymen, drog upp läpparna i ett stelt grin för att konstatera om tänderna var vita. Jodå, GOM kunde vara stolt över disponent Bertil Eng.

Han försvann och jag fortsatte min upppackning. Konferensen skulle vara i tre dagar i Stockholm för landets alla försäljare och eftersom jag hade några ärenden att klara upp, när jag ändå var däruppe hade jag tagit morgonflyget. De andra försäljarna flög över Kastrup och kunde då passa in sig med Air France Caravelle. Dels var det roligare att flyga jet och dels kunde man köpa skattefritt ombord. Jag beslöt mig att ta en promenad, tills de andra kom. Det knackade på dörren och då jag öppnade dörren stod pensionatvärdinnan där, en fryntlig äldre dam. Hon viftade med ett brev.

— Är det herr K. Borg?

— Ja, jag heter Kaj. Men det är ju ingen, som vet att jag bor här.

— Nej men det hade kommit till hotell Palace och dom var hyggliga nog att skicka hit en pojke med det.

— Det förklarar saken. Det är väl från firman då. Tack.

Jag tittade på kuvertet. Det var inte firmakuvertet. Rent och vitt, ingen avsändare och handstilen kände jag inte igen. Inte blev jag klokare, då jag brutit kuvertet. Inuti låg bara en enkel blocklapp med texten "adessen är S: t Eriksgatan 10". Under stod en namnteckning, som jag kunde tyda som von Zicker. Inte kände jag någon von Zicker. Vad betydde detta? Inte ens frimärkt och poststämplat, brevet måste alltså ha överlämnats personligen till portieren på Palace. S:t Eriksgatan 10 hade jag för mig låg neråt Norr Mälarstrand. Kungsholmen kände jag mycket väl eftersom jag var född där och hade bott på Scheelegatan innan jag flyttade till Skåne, då jag var 22. Men jag kunde inte erinra mig någon bekant på S: t Eriksgatan. Jag tittade i telefonkatalogen, men där fanns ingen med det namnet. Ute i hallen fanns telefonen, jag gick ut och ringde nummerbyrån, det kanske var en ny abonnent, von Zicker var obekant för televerket. En misstanke slog mig. Jag undersökte namnet på framsidan av kuvertet. Det var som jag trodde. Brevet var inte adresserat till mig utan till en av försäljarna, Kristoffer Berg. Det var så slarvigt skrivet, att man först tog e-et som ett o. En enkel lösning på det mysteriet och jag stoppade kuvertet i fickan för att ge Berg det då jag skulle träffa honom om några timmar.

Det var mitten av maj och ett härligt försommarväder. Pensionatet låg på Bryggargatan och jag promenerade upp mot Drottninggatan. Gamla biografen London reklamerade som alla andra kortfilmsbiografer numera om barnförbjudna strip-tease filmer och vid skyltskåpet stod några finnickiga pojkar och kommenterade med tillkämpat världsmannaskap modellernas fysiska företräden. Sådana filmer var spännande i den åldern. Jag kände mig som deras välvilliga pappa och då ynglingarna räknade över sina tillgångar och kom underfund med att det fattades 60

öre och högljutt gav luft åt sin besvikelse gick jag fram till dem och lade utan ett ord en femtioöring och en tioöring i en av de förvånade pojkarnas handflata.

— Stick in, sa jag. Det är snart sommar, flickor är vackra och jag är på gott humör.

De svarade inte utan försvann in i foajén. Jag fortsatte Drottninggatan fram i en angenäm scoutkänsla. Det jag sagt var riktigt. Flickorna var vackra och jag var verkligen på gott humör. Den tidiga sommaren är Stockholms bästa tid. Inget damm på gatorna och luften är frisk och klar. Utan att tänka på det gick jag med ett leende på läpparna och plötsligt log en söt brunett mot mig, kanske trodde hon att mitt leende var ämnat åt henne och mitt humör steg ännu några grader. Jag kände att jag var 30 år och ungt. Nära; ögat tre gånger, men förlovningarna hade slutat lyckligt, d. v. s. vi hade gått åt var sitt håll. Man träffar en flicka, som är trevlig, bjuder ut henne några gånger och har roligt i största allmänhet. Man fortsätter att träffas och till slut kräver flickan, hennes föräldrar och konvens att man förlovar sig. Är inte flickan då den rätta så upptäcker man en dag att träffarna bara är en vana, inget mer. En vana som tandborstning, matlagning eller handtvättning är ingen grund att bygga ett helt liv på, trots att många påstår att de äktenskapen blir de lyckligaste, men personligen föredrar jag mer eld. I ett försök att vara ytterst hänsynsfull hade jag omständigt förklarat detta för flickorna, men det hade visat sig, att de inte heller var särskilt betuttade i mig, så ringarna återväxlades utan scener, något som dock hade sårat min fåfänga. Varför ställde inga flickor till med scener över mig? Men då jag svängde in mot Kungsgatan glömde jag attentaten mot min attraktionsförmåga för en stark hungerkänsla. Jag slank in på SHT och åt en enkel bricklunch, ensam tycker jag inte matorgier är roliga. I närheten låg den annonsbyrå jag lät

mina annonsorder gå genom och jag gick upp och hälsade, blev bjuden på kaffe och fördjupade mig i förplaneringen för en av mina större kunder. Då jag tittade på klockan konstaterade jag, att GOM:folket måste ha kommit till pensionatet och jag gick snabbt den korta biten tillbaka. Visst var de där, det hördes långt ner i trappan. Vi var pensionat Hilda Anderssons enda gäster, eftersom det egentligen var uthyrt till en tysk turistgrupp, som emellertid ändrat sina resplaner i sista ögonblicket. De hade samlats i sällskapsrummet, ett större rum med radio och en TV av äldre modell, kring vilken stolarna var utplacerade i halvcirkel. Eng hade tydligen inte fått allt för många förebråelser, för han satt välvilligt bakåtlutad i en fåtölj och blossade på en stor cigarr. Cigarr ger ju Auktoritet och Status. Det var kvällens planer som diskuterades, och naturligtvis var det Janos Sirogs röst som hade hörts. Några år och fyrtio, stor, kolsvart lätt vågigt hår bronserad hy, vita tänder, en glimt i ögat, som lovade allt, och en bedövande vitalitet. Han var statslös och jag visste inte riktigt vilket hans ursprungliga hemland var. Hans svenska var ofta knapphändig men han formade meningarna med de ord han kunde och pratade ofta, gärna och högt. Kunderna älskade honom, log brett så fort han kom in i rummet och tog automatiskt fram pennan för att skriva på ordersedeln. Hans livsaptit var omätlig, varje ögonblick ett håll-i-gång. Han åt mängder av mat, drack såar av sprit och kvinnor tog han som ett naturligt inslag i dagsprogrammet och de föll också mer än gärna för honom. Han var gift nere i Malmö med en läkarsekreterare och hon visste om alla hans eskapader men brydde sig inte om dem, så länge han kom tillbaka till henne. Hon betalade gärna priset att vara gift med honom.

Sirog kunde som vanligt inte sitta stilla utan för energiskt runt rummet och gestikulerade ivrigt. Då jag kom

in i rummet stod han med ryggen åt mig för att ta emot en cigarr av Eng, och det var GOM:s enda kvinnliga försäljare, Kerstin Hallin, som först fick syn på mig.

— Hej Kaj. Har du redan hunnit vara ute och slarva? Det är slut på stolarna men jag kan ju sitta i ditt knä.

Kerstin Hallin var söt, och hon visste om det. 25 år, smärt, hårfärgen den veckan var kastanj och håret låg i mjuka vågor runt étt långsmalt, välproportionerat ansikte. Att sälja kontorsmaskiner passade henne perfekt. Hennes kunder var män och vilken man kan säga nej till en vacker flicka lika lätt som till en karl, hur välpressad han än må vara. Hon behövde aldrig kånka och bära som sina manliga kolleger, hon kastade bara några vädjande blickar och vips bars kontorsmaskinerna på starka armar dit de skulle. Hon tjänade stora pengar och var nöjd med tillvaron. En gång hade hon varit gift med en musiker, men sedan de upptäckt att det inte räckte för étt äktenskap att träffas en gång i halvåret, då han kom hem på turnévisit, skildes de åt, men träffades fortfarande då han kom till Malmö för att spela. Hon hade inte begärt underhåll av honom eftersom hon tjänade dubbelt så mycket som han. Då hon pratade om honom kallade hon honom alltid för "min avlagda stackars raring". På ytan var hon flirtig och senterade eleganta fräckisar och kom gärna med tvetydiga förslag, men de som kände henne visste var gränsen i allmänhet gick, och skämtade tillbaka på samma sätt utan att lägga mer mening än avsett i det. Hon hade imponerat på mig då jag märkt hennes strålande försäljningsteknik. Hon kunde verkligen sälja och få kunderna att svälja hennes argument och även utan kvinnligheten som vapen hade hon säkert lyckats mycket bra.

— Hallå Kerstin, tack för erbjudandet, men du är för tung för mej.

— Å hut, jag har gått ner étt kilo.

— Det syns inte.

— Kanske inte på dom ställen där du tittar.

Jag fick ytterligare ett erbjudande om sittplats. Åke Mattsson, som suttit längst ut på stolskanten och med ett inställsamt leende lyssnat på vad som sagts, rusade upp.

— Ta min stol, Borg!

— Äh, sätt dig, jag kan väl stå.

Men han sprang tjänstvilligt fram med stolen till mig, ställde ner den och sprang sedan in i sitt rum och hämtade en annan. Mattsson ville så gärna vara till lags. Tidigare hade han varit serviceman på företaget, men nyligen hade han kommit tillbaka från rekryten och då fått chansen att bli säljare. Han tyckte paradisetts port hade öppnats för honom. I Mattsson hade Eng ett hängivet auditorium. Han läste allt som fanns skrivet om försäljningsteknik, lyssnade på föredrag, gick på kurser och han frågade och frågade tills kollegorna halvt vansinniga inför så mycket ambition bad honom fara och flyga. Eng däremot var storbelåten och tog god tid på sig för svaren, man märkte en faderlig tillgivenhet för en välartad son och man kunde förutspå en lysande framtid för Mattsson på GOM. Detta var hans första konferens och första gången han bodde på hotell. Livet med stort L hade börjat för honom. Han dyrkade Eng, vördade sina kollegor och var full av respekt för Bolaget och dess samlade visdom. Det var bara det, att man inte orkade vara tillsammans med honom så länge, tillvaron hade för mig andra glädjeämnen än GOM att bjuda på.

Bredvid mig satt Peter Sahlmann, en mörk, spenslig man i min ålder. Hans drag var veka och hade inte blicken varit så oväntat fast hade man tagit honom för en drömmare. Jag visste inte så mycket om honom, men han hade ett behagligt sätt, en välmodulerad röst och gjorde små precisa gester med händerna, då han talade. Han var en smula tillbakadragen och man visste aldrig hans åsikter om

GOM, han bara log ett milt leende, om man pressade honom. Han var född i Wien, men hade bott i Sverige sedan kriget slutade. Hans pappa var också anställd på GOM som servicechef, en lätt skallig liten man, tyst och ännu mer tillbakadragen än sonen. Mellan dem båda var ett egenartat förhållande, en slags öppen kärlek som är ytterst ovanlig på våra breddgrader. Eftersom försäljarnas problem ofta berörde servicesidan, så hade man arrangerat Anton Sahlmanns rum i anslutning till stora säljarrummet och hade tagit bort dörren, så att säljarna när som helst kunde hojta in till honom och få ett snabbt, lågmälat svar. Han var skicklig tekniker med sinne för problemlösningar. Ibland tittade han ut genom glasfönstret till sin skrubben och sonen kände det automatiskt på sig, vände sitt ansikte mot fadern och de log snabbt mot varandra och ögonen bildade ett band av förtrolighet mellan dem. Ibland reste sig Peter och gick fram till dörröppningen och de pratade en stund. Jag kunde aldrig höra vad de sade och jag märkte, att då och då yttrades ingenting, Peter bara stod där och fadern arbetade med någon maskin, de liksom smälte samman. De kom tillsammans varje morgon och gick tillsammans varje kväll. Måste Anton arbeta över väntade sonen och om Peter var hos en kund på sen demonstration så väntade fadern. Någon fru Sahlmann fanns inte, jag hörde ryktesvis, att hon dött i kriget. Sahlmannarnas glödande intresse var Wien. De älskade sin hemstad och reste dit tillsammans varje semester. De berättade om stadens historia, beskrev så levande varje vinkel och vrå att man nästan tyckte sig kunna staden utan att ha varit där. De talade hänfört om det österrikiska gemytet, koncentrerat till wienarna och de var med i den nybildade Österrikiska Klubben i Malmö, Anton var ordförande och Peter var skattmästare.

Janos Sirog ställde sig mitt på golvet och gjorde en allomfattande gest.

— I kväll vi går ut alla, inte sant? Ha skojigt, inte sant? Äta och dricka och dansa. Dansa twist, härligt dansa twist. Raj raj raj... Janos började en improviserad twist utan partner och rytmiserade för full volym.

Sture Leander såg ogillande ut. Han såg nästan alltid ogillande ut. Han var galen i uteliv, men inte på krog utan i tält. Han var frisk och sund och präktig, snart 40, men med ett barns ideal. Ära, konung och fosterland var för honom oomkullrunneliga begrepp. Passionerad hemvärnare, därför att han i dess hägn fick både härda sig i skogen under kalla nätter och leka med vapen under sken av patriotism. Hans moral var oklanderlig och hans värld var enkel, svart var svart och vitt vitt. Långtradig, därför att hans konversation aldrig gick utanför snäva gränser och man visste på förhand hans repliker. Aldrig hade han en ny tanke, aldrig hade han en ny idé att kläda i ord. Hans åsikter var för länge sedan formade i cement och sakskäl och argument studsade bort som gummipilar. Hur han kunnat hålla sig kvar som försäljare begrep jag inte men det är ju alltid svårt att avskeda ett dygdemönster.

— Nej, jag tänker då verkligen inte gå ut och svira, sa han föraktfullt. Du borde hålla dig för god för att lägga dina pengar på brännvin. Spar dom på banken i stället. Tänk om du hade haft alla pengar som du har suddat upp. Då hade du haft en nätt förmögenhet vid det här laget.

Janos avbröt inte sitt twistande.

— Du har tråkigt. Jag har roligt. Bättre ha roligt.

— Åja, roligt ska man väl inte ha jämnt. Det finns något som heter ansvar, men det känner du förstås inte till. Springa ut och dansa med andra kvinnor. Tänker du inte på din fru?

— Gör du det?

— Det kan du lita på att jag gör, svarade Leander häftigt. Det är därför jag håller mej hemma om kvällarna.

— Va? frågade Janos lent, tänker du på min fru hela kvällarna? Skäms Leander.

— Äsch, på min fru förstås. Du försökte missförstå mej med avsikt, det begrep jag nog.

Janos skrattade bullrande och slog en stor hand hårt i Leanders ryggtavla...

— Skämt, kamrat, skämt!

Men skämt och humor var bortkastat på Sture Leander, det var begrepp, som var honom djupt främmande. Han sjönk in i en ruvande tystnad.

— Men du ska med, va? Gamle kamrat, ha roligt i kväll.

Den Janos vänt sig till var den äldste i kretsen. Joel Philgren, 61 år och fyra år kvar till en efterlängtd pension. Philgren hade varit på GOM som säljare i nära trettio år och sålt hyggligt, men det hade inte velat sig riktigt för honom. Hur hett han hade åtrått en befodran visste bara han själv. Alltid då det var en plats ledig hade han hoppats och trott att nu var det hans tur, men ständigt hade han fått tömma bitterkalken genom att gratulera någon annan. Kanske saknade han någon egenskap, som gjorde att han blev sidosteppad och nu hade han resignerat för många år sedan. Han gjorde vad han skulle på sitt lilla distrikt men inspiration och geist hade han tappat vid någon besvikelsens tröskel. Han var trött och gick på rutin men äldre inköpare hade vant sig vid honom och handlade av honom utan att närmare reflektera över varför. Philgren hade sökt sin tröst den lättaste vägen och tillbringade stor del av sin lediga tid på krog, där han satt ensam vid långa groggar och ömkade sig. Men ibland kunde han blixtra till och vara utomordentligt underhållande, men så fort luften gick ur återgick han till att tycka synd om sig själv. Han var kort och tjock, med ett brett, en aning bondskt ansikte med grova drag, trubbig och lite svullen näsa, tjocka läppar och en markerat kluven haka. Hjässan var nästan kal, men han

kammade ena sidans långa hårstrån över huvudet för att skapa en illusion av kvarhållen hårväxt. Han nickade.

— Visst följer jag med. Det kan bli trevligt.

Den siste i rummet var Bosse Åhlund, 29 år och firmans playboy. Mörk och snygg som en tvålannons. Utsökt skraddarsydd kostymer i modeller, som han hittat i amerikanska modetidningar, ingen slips under hundralappen och kråsnål i guld. Skorna kostade förmögenheter och manschettknapparna hade kostat honom två månadslöner. Klocka och armband av guld, länken var bred, och på lillfingret en stor klackring. Han rörde sig utstuderat långsamt och beräknade noga effekten av varje gest. Han var ett koncentrat av manér, snappade upp vad som ansågs vara "inne" och trodde det var en livsstil. Kerstin hade avfärdat honom med några meningar en gång. "En sån där sprätt som man inte törs peta på för att inte hans frisyr skall komma i olag. Nej, ge mej en karl med liv i istället". Han var mycket förtjust i att träffa folk, som var med i svängen.

— Får jag föreslå Teaterrestaurangen, sa han släpigt. Vi kan börja med en Dry Martini, rörd inte skakad. Sedan Janos betraktade honom storögd.

— Du tokig? Vi börjar med whisky. Köper ut några flaskor. Dricker här innan vi går ut.

— Jaså. Men vi kan väl gå på Teaterrestaurangen i alla fall. Jarl Kulle och Gamlin brukar gå dit.

— Dom dricka sin Martini. Ger jag tusan. Vi ska ha roligt. Hör du Bertil, du kommer också?

Eng skakade beklagande på huvudet. Han ville gärna vara tillsammans med sina duktiga pojkar.

— Jag måste förbereda konferensen. Glöm inte, att ni måste vara i god form i morgon. Det är mycket värdefullt vi ska diskutera. Men det behöver jag väl inte påpeka. Ni går förstås och lägger er i god tid.

— Vi ska inte supa länge, sa Janos hjärtligt.

Eng småskrattade. De kunde skämta!

Åke Mattsson kastade en ängslig blick på sin chef.

— Jag kan väl också gå med. En liten stund åtminstone.

Eng lugnade honom.

— Gör du det, Åke. Det kan vara lärorikt för dig att höra vad dom andra diskuterar. Kanske Janos eller Joel berättar något ur sin rika försäljningsefarenhet.

Janos gav också Åkes ryggtavla en klatsch, som det tog en god stund för den att hämta sig från.

— Klart pojken ska med. Ska nog djäveln göra säljare av dej.

— Mej får ni i alla fall inte ut på dåligheter, sa Kerstin. Jag ska träffa min stackas gamla avlagda raring till trumpetare. Han har fått engagemang i stan några veckor och har fått låna en lägenhet.

— Då kanske han vill att han och du ska leva som man och hustru i natt då, yttrade Bosse insinuant.

— Ja, huga, huga, svarade Kerstin och himlade.

— Sånt skojar man inte om, sa Eng ogillande.

Att en frånskild man lever tillsammans tillfälligt med sin förra hustru ingick inte i GOM:s moraluppfattning.

— Vilka det blir nu? undrade Janos. Få se, jag och pojken Mattson och kamrat Philgren och Åhlund. Borg?

Jag nickade.

— Fint! Ringer och får med pojkar från Norrland också. Trevliga Andersson från Umeå kan låta som Hyland.

— Ja ring dom du Janos. Norrlandsförsäljarna bor på Palace, dom lyckoslantarna, sa Bosse Åhlund, som inte var förtjust i sin chef.

Eng rusade upp från sin stol, upprörd så att cigarraskan snöade över den skimrande mohairkostymen.

— Men jag har ju sagt att det inte är mitt fel! Det var fröken Bergström som skulle ha beställt. Jag vet, att jag sa

till henne...

— Jaja, svarade Bosse trött, med en min, som att man får ju finna sig i allt.

— Men vi har glömt en, inföll jag.

— Vem?

— Kristoffer Berg. Var är han förresten?

Det blev en kort, besvärad tystnad. Berg var inte populär. Jag tyckte inte heller om honom. Det var svårt att säga varför men det var något i hans sätt, något opålitligt, som berörde en fysiskt obehagligt. Då han talade till en smalnade hans ögon och man fick känslan av att han under hela tiden man pratade med honom försökte komma på ett sätt att lura en. Man tyckte att man blev värderad, vilken grad av idiot man var och vilka fördelar han skulle dra av sitt konstaterande. Han var väl knappt 30, tunn och smal, slätt bakåtkammat sandfärgat hår, massor av leverfläckar i en albinovit hy och med en ständigt leende mun, vilket dock inte var ett uttryck för jovialitet utan en pjäs i affärsschack på lägre nivå.

— Tusan vet var kamrat Berg är. Han stannar borta hoppas alla, va? muttrade Janos uppriktigt. Skyldig mej tvåhundra för fest på Frimis i Kristianstad, fortsatte han. Lämnar aldrig igen. Super och lånar. Stor fest, inga pengar, lånar tvåhundra. Vet han fick tre men säger bara tvåhundra.

— Det är konstigt, funderade Kerstin, han har ju aldrig haft ett öre. Jämnt har han gått och bommat pengar. Men på sista tiden har han gått och viftat med sedelbuntar och han bara flinar då man frågar var han fått pengarna ifrån. Det är en mystisk kille, Berg. Inte har han sålt så märkvärdigt så att han har tjänat pengarna här, eller hur Bertil?

Eng hostade avmätt.

— Hans försäljning ligger inte i topp, det medges. Men att en man har pengar betyder inte annat än att han har fått dom på fullt riktiga grunder. Det är inte enligt GOM:s principer att nedvärdera en medarbetare.

För en gångs skull blev Joel Philgren häftig.

— Försök nu inte Bertil. Du tycker inte heller om honom. Varför ska du sitta och försvara honom? Det var ju inte du som anställde honom. Be honom dra så långt vägen räcker. Han bara förstör distrikten för oss. Förra månaden lurade han mej på tre maskiner, som han bluffsatte på sitt distrikt, trots att jag vet att dom skulle på mitt.

— Det där har vi diskuterat, yttrade Eng stelt. Berg gick ju med på att det var ett misstag.

— Men i alla fall ville han ha halva provisionen!

— Han fick det inte. Ett misstag kan som sagt alla begå, Joel. Jag tillåter inte, att man svärta ner folk utan bevis.

— En gnidare är han, fortsatte Philgren envist. Jag slår vad om att han pungslagit de flesta av oss.

Det visade sig vara riktigt.

— Mej har han lånat några hunda av, sa Peter Sahlmann med sin mjuka röst. Jag skulle ha fått igen dom efter en månad, men det är maj nu och han fick dom till jul.

— Jag lånar aldrig ut pengar, sa Sture Leander surt. Låna till en vän och få tillbaka av en ovän. Men han har gjort annat som... nå det gör det samma.

— Vadå? undrade Kerstin. Berätta!

— Nej, det hör inte hit. Det är en personlig sak. Men han är osund. En som han skulle tillhöra någon förening, som gjorde folk av honom.

— Hemvärnet va? hånade Bosse Åhlund.

— Ja varför inte? Då skulle han få lära sig veta hut. Förresten så brukar ju du och han gå ut tillsammans, du vet väl var han har fått alla pengar från som han går omkring och skryter med.

Bosse Åhlund blev märkbart illa till mods vid beskyllningen att vara intim vän med Berg. Hans släpiga röst fick ett drag av indignation.

— Jag har sett honom på Jägers några gånger. Vad är det med det? Jag går väl var jag vill och med vem jag vill utan att behöva fråga dej!

Åter blev det en besvärad tystnad. Den goda stämningen var som bortblåst.

Kerstin Hallin försökte med en avledare.

— Ja apropå typer så träffade jag på ett gäng raggare här utanför. Ni såg väl dom, pojkar? Man är ju inte van att se dom nere i Malmö, men här finns det tydligen gott om rattslödder. Man blir ju knäsvag när man ser dom.

— En del av dom är faktiskt ganska hyggliga, inföll jag. Men somliga är rent kriminella. Jag var uppe i Stockholm och vittnade i ett raggarmål, det var väl inte mer än några månader sedan.

— Vittnade? Det låter spännande, sa Kerstin.

— Det var inte så märkvärdigt. Jag hade varit och hälsat på en morbror och det är en rätt kul prick, så det blev sent. När jag svänger in på Grevturegatan så ser jag en stor gammal amerikanare stå där och den är lackerad fram i form av eldflammar. Jag ställer mig och tittar på den, för det är faktiskt snyggt gjort. Framför amerikanaren står en splitt ny Jaguar, en sådan där silverglänsande sak som gör att snålvattnet rinner. Jag märker att det är någonting som rör sig i lyxbilen och när jag tittar närmare efter så ser jag, att det är två killar, som krupit ihop på bilgolvet för att inte synas ut och dom är i full fart med att försöka tjuvkoppla bilen. Dom märker mej inte och jag skyndar mig till en telefonkiosk i närheten och larmar polisen. Det dröjer inte mer än några minuter förrän polisen kommer och killarna åker fast förstås. Vid rättegången fick jag vittna om vad jag sett. Båda fick villkorligt, trots att den ene var ganska

belastad förut, men rätten ville ge honom en ny chans. Jag tyckte han såg ruskig ut. Skorpan kallades han av sina kompisar, men hans rätta namn lästes upp i rättssalen och eftersom hans förnamn var Ferdinand, så förstår jag att allting var bättre än det. Ferdinand Krans kan ju göra vem som helst till brottsling.

— Du får passa dej, så att du inte möter honom, sa Kerstin.

— Det kan nog inte vara så farligt. Visserligen hotade han mej efteråt med att märka mej, men han var naturligtvis förbannad just då och det har han säkert glömt vid det här laget. Det finns ju så många fina bilar att ta, så varför skulle han slösa sin dyrbara tid på mej? Dessutom bor jag ju i Malmö och dit är ju långt för att utkräva hämnd.

Leanders mun var ett smalt streck.

— Jämmt när jag hör om sådana där ligister blir jag upprörd. Stryk skulle dom ha.

Bosse Åhlund inpassade:

— Eller också ge dom ett annat straff, så att dom lär sig veta hut. In med dom också i hemvärnet. Det var ju dit du ville ha Berg.

Leander reste sig ursinnig ur stolen, men innan han hann börja försvara sin älskade organisation avbröts han av en välbekant, lite hes röst.

— Var ville ni placera mig, sa du?

Kristoffer Berg! Ingen hade hört honom komma in. Det var också ett obehagligt drag hos honom, smygandet. Han var alltid plötsligt mitt i en församling, ingen kunde förklara hur.

— Hej, Kristoffer, sa Eng. Vart tog du vägen vid Arlanda?

— Jag hade ett ärende att uträtta, svarade Berg vårdslöst, medan de flackande ögonen for över oss. Det vanliga leendet var klistrat i giporna. Vad sa du, Leander? Skulle du placera mej någonstans?

Leanders ilska var bortblåst. Han satte sig tungt på sin stol igen och tittade rakt fram.

— Det angår dej inte, mumlade han.

Ingen sa något. Berg stod kvar i dörröppningen med resväskan i handen. Hans ankomst hade helt förändrat atmosfären i rummet. Jag tyckte den kändes tryckande, jag erfor vågor av hat och förakt, som gick mellan Berg och hans kollegor. Jag reste mig och tog fram brevet ur fickan.

— Det här är till dej. Jag fick det av värdinnan för några timmar sedan.

Han tittade på det.

— Du har öppnat det?

— Tja, hon trodde det var till mej. Vi har samma förnamnsinitial och Berg kunde lika gärna läsas som Borg. Det hade lämnats in på Palace i morse och kom hit med bud på middagen.

Berg vände på kuvertet några gånger och tog så fram lappen och läste den.

— Det gör ingenting, sa han långsamt. Det gör ingenting.

Han knycklade ihop lappen och stoppade den i fickan.

Han frågade rakt ut i luften:

— Blir det fest i kväll?

Janos, som aldrig skrädde orden, svarade:

— Fest och fest! Tvåhundra jag ska ha för fest i Kristianstad. Du låna i kväll också, va? Nej, kamrat, lämna igen, sedan fest.

Berg tappade inte fattningen. Han fortsatte att granska oss, men jag tyckte han hade fått något nytt i blicken, något överlägset, något triumferande.

— Lugn du. Du ska nog få tillbaka dina pengar. Ni andra också, för ni sitter väl och lipar över dom futtiga kronor jag lånade av er. I kväll ska ni få igen vartenda öre. Och sedan ska Kristoffer Berg bjuda på en fest, som ni aldrig har sett maken till.

— Det blir första festen du bjuder på, sa Kerstin sötsurt.
— Det kanske blir den sista också, svarade Berg
kryptiskt. Men det kommer att bli en skiva, som ni aldrig
kommer att glömma. Den får kosta vad den vill. I kväll har
försäljare Berg pengar.

Han nickade hånfullt åt oss, tog sin resväska och gick till
sitt rum. Janos tittade på sin klocka.

— Tusan pojkar, klockan är fyra. Måste bada, raka, låta
pressa kostym. Går till Sturebadet. Vi träffas här halv åtta.

Kerstin Hallin rusade upp från sin stol.

— Milde himmel, är klockan så mycket. Nu måste jag
springa till frissan och lägga håret, jag beställde tid från
Malmö. Jag måste hinna shoppa litet grand också. Min
stackars avlagda raring måste få någonting snyggt att titta
på.

Det verkade bli signalen för allmänt uppbrott.

— Jag lovade pappa att gå till Kungliga Biblioteket, sa
Peter Sahlmann. Dom har visst en bok om gamla Wien, som
vi inte har läst. Jag behöver material för nästa träff med
Österrikiska Klubben. Hej.

Eng mumlade något om att han måste till kontoret för att
gå genom följande dags föredrag. Åke Mattsson sade, att
han funderade på att gå upp till en säljkonsult han kände
för att få några tips. Philgren bara försvann utan att säga
vart, trolig destination närmaste näringsställe för en tidig
grogg. Bosse Åhlund skulle ge sig iväg till Philipsons för att
titta på en ny Mercedes sportkärra. Jag frågade Leander,
om han också skulle gå ut och han svarade avvisande, att
han hade ett ärende att göra, men att han snart skulle vara
tillbaka. Det verkade bara ta några minuter för dem att
försvinna och jag blev sittande i stolen och läste en
kvällstidning, som fru Andersson kommit in och gett mig
med ett vänligt småleende. Plötsligt kom Kristoffer Berg ut
från sitt rum. Han tittade på de tomma stolarna.

— Ett sånt liv det blev. Var har alla blivit av?

— Tja, dom hade sina ärenden. Kerstin ska träffa sin gamla kille i kväll, så hon skulle göra sig snygg.

— Hon gick väl och köpte ett nytt nattlinne då, skrattade Berg. Hans skratt var inte särskilt trevligt.

Jag lät anmärkningen passera.

— Dom andra då? Låt mej gissa förresten. Philgren till bysan förstås. Beställer väl sin första konjak och socker nu. Philgren är den hederliga gammaldags konjak och sockerdrickaren. Det finns inte många kvar av dom nu. Bertil Eng har väl smugit iväg till kontoret och sin förbannade statistik. Tänk om GOM hade varit ett fruntimmer. Då hade Eng legat på som en rem och friat. Härmed tager jag Bertil Eng denna amerikanska firma till hustru...

Han tystnade. Det var något ovanligt med Berg, något febrigt. Då jag granskade honom närmare märkte jag att han var upphetsad nästan till bristningsgränsen, men att han genom sin jargong försökte dölja det för mig.

— Och lille duktige gossen Åke Mattsson, då? Försäljningschefens egen gulleponke. Vad håller han på med för att jaga poäng?

Jag ryckte på axlarna. Berg fortsatte eftersinnande.

— Det är konstigt så lätt det är att räkna ut vad folk ska ta sig till, om man är lite smart.

— Och det är du?

Min fråga var avsedd som ironisk, men han nickade allvarligt.

— Det kan du ge dej fan på att jag är. Smartare än någon av er. Småhandlare är vad ni är hela bunten.

— Kanske det.

Jag hade ingen lust att disputeras med honom. Han fortsatte sina frågor.

— Kan du säga mej var den ledande sprätten har tagit vägen? Gått för att sy sej en egen slips?

— Du menar väl Åhlund. Han skulle gå och titta på en ny Merscha.

— Passar honom som en handske. Bilar är bra om man försöker göra pengar på dom. Fråga Berg, han vet.

— Vet vad?

Berg skrattade igen. Det lät inte trevligare den här gången.

— Bry dej inte om det du, småhandlare!

Visserligen tänkte jag inte fästa mig vid vad han sa till mej, men jag började ändå känna mig smålsken. Jag reste mig från stolen.

— Om du inte har något emot det, så tänker jag gå in och lägga mej en stund. Jag är rätt trött.

Berg sträckte fram armen som för att hindra mig att gå in.

— Du kanske kan tala om för mej var lille reservsoldaten håller hus? Men det vet du väl inte?

— Nej.

— Men jag kanske vet.

Han upprepade i en för mig förborgad skadeglad triumf.

— Jag kanske vet var Leander finns.

Dels var jag trött på Berg och dels var jag trött efter dagens flygtur. Jag blir alltid trött av att flyga, hur kort sträckan än är. Jag ville gå in i mitt rum, men Berg ställde sig i vägen.

— Hur är det med utlänning ett då? Vad gör den våldsamme herr Sirog på besök i Stockholm? Håller han på att förföra något fruntimmer mitt på blanka eftermiddagen?

— Han badar vad jag vet. Nu skulle jag vilja gå in i mitt rum...

— Utlänning två då. Är herr Sahlmann också och badar wienerdammet av sej?

Jag suckade. Kom vist inte därifrån utan att redogöra för vars och ens ärenden.

— Inte för att du har med det att göra, men han skulle till Kungliga Biblioteket och jaga en bok om gamla Österrike tyckte jag att han sa.

Berg tycktes explodera av inneboende munterhet.

— Ja ja, dom stackars österrikarna på GOM har det inte lätt. Tänk att behöva vara skilda från sin hemstad så länge. Det är gripande.

— Hör du, jag ger djävulen i vad du tycker och tänker om dom andra, och mig också vad det anbelangar. Nu ska jag in och vika mej. Flytta på dej.

Berg drog ner armen från dörröppningen och lät mig passera. Plötsligt sa han:

— Du gillar inte mej något vidare, Borg?

— Det har jag inte närmare funderat över, ljög jag. Jag jobbar ju inte på GOM och har ingen anledning att tycka någonting om någon alls.

— Nähej, du jobbar ju inte på GOM, upprepade Berg.

Det ständiga leendet hade försvunnit från hans ansikte. Utan det liknade han en överbevisad sedlighetsförbrytare.

— Det kanske jag inte heller gör egentligen, sa han. Berg har andra planer än att kränga maskiner, som ingen har nytta av.

— Hyssj, så att inte Eng hör dej.

— Försök inte vara rolig, sa han häftigt. Det är slut med att ha roligt på min bekostnad. Från och med nu bestämmer jag villkoren för en hel del människor. Och jag kan vara jäklig ifall jag vill.

— Det tror jag säkert. God middag. Nu ska jag sova hur jäklig du än är.

Beslutsamt gick jag in i mitt rum, stängde dörren, tog av mig skorna och sträckte ut mig på sängen. Så hörde jag ytterdörren stängas efter Berg. Madrassen var mjuk,

skumgummi. Tyst och lugnt. En pendyls svaga tickande.
Efter några korta ögonblick somnade jag in.

Plötsligt vaknade jag till av hårda bankningar på dörren.
Så slets den upp av Janos, som stod där klädd i mörk, snygg
kostym. Nybadad, nyrakad och skinande. I handen höll han
en hela whisky.

— Opp kamrat, vrålade han. Nu börjar festen.

Kapitel två

Så satt vi där igen, de flesta av oss uppsträckta och snygga. Janos sprang omkring som en tomte, ordnade glas av värdinnan och hällde upp.

— Ja, ta hit ett glas, sa Kestin. Min avlagda musiker blir nog ännu snyggare om man har en whisky i sej.

Hon var omsorgsfullt målad, inte för mycket, raffinerat elegant, gjort av en expert. Det nylagda håret skimrade som fullt av stjärnor.

— Får du inte honom på knä nu så är han antingen galen eller full, sa Bosse Åhlund beundrande och Kerstin tackade honom med ett strålande leende.

— Jag ska inte ha, sa Leander bestämt och vände upp och ner på sitt glas. Jag ska strax gå. Är bjuden hem till en hemvärnskamrat och vill verkligen inte lukta sprit.

Han rynkade ögonbrynen och tog fram sin hårda min. I sitt inre upplevde han de goda, strapatsrika dagarna från forna bataljer.

— Larsson heter han. Oj oj oj, en sån man! Honom skulle ni träffa. Var med som frivillig i Finland och han kan berätta saker därifrån, som skulle få håret att resa sej på er. Han är fullständigt okänslig för allting. Han har faktiskt lärt mej det mesta. Förr var man ju blödig och tyckte det var litet otäckt att tänka på att behöva döda någon, men han fick mej att inse, att ibland måste man slå ihjäl, för att kunna överleva själv.

Leander ryckte till, som om han sagt för mycket.

— Jag menar i krig förstås. Jag minns en gång nere i Sjöbo. Det var stormanöver. Vi hade inte ätit på flera dagar.